

Úpice, farní kostel sv. Jakuba Staršího, apoštola

Stručná historie

Úpice vznikla jako strážní osada u brodu přes Úpu. Ve 13. století patřila k panství vízimburckému a později k Náchodu. K roku 1350 je zde doložen kostel jako celodřevěný, opevněný baštou. Roku 1384 je zmiňován jako farní.

První zmínka o Úpici pochází z roku 1361, v níž se uvádí jako město s kostelem. V letech husitských válek 1421 a 1425 bylo město vypáleno a

v něm i gotický, dřevěný kostel. Při požáru města v r. 1625, rovněž dřevěného, lehl i tento kostel popelem. Nedlouho po té byla zorganizovaná sbírka v městečku i v okolních vsích k jeho obnově. Během dvou let 1627 – 29 byl nový dřevěný kostel ve stylu venkovského baroka znovu postaven. Později v letech 1640 – 1644 byla poblíž něho postavena i zvonice. Po smrti zdejšího faráře Martina Pelikána byl kostelu přiznán podíl z jeho pozůstalosti v částce 1793 zlatých. V té době byl kostel již značně zchátralý proto bylo rozhodnuto přistoupit ke stavbě nového. Kamenný kostel byl postaven v letech 1698 – 1705 stavitelem Jiřím Schottem z Broumova. V té době byl přeložen i hřbitov z prostoru od kostela stranou náměstí. Dne 18. října 1705 byl chrám biskupem královéhradeckým Tobiášem Bekrem vysvěcen. V 18. století byl kostel ještě rozšířen a v letech 1907 - 1908, 1929 - 1930, 1986 -1989 restaurován.

Úpice

Budova

Barokní jednolodní orientovaný chrám sv. Jakuba Staršího, stojí v severozápadní části náměstí. Kostel je obdélný s pětibokým závěrem presbytáře a pravoúhlou věží v západním průčelí.

Kostel prosvětluje jedenáct velkých obdélných oken s oválným zaklenutím. Z nich pět prosvětluje kněžiště. Okna jsou vitrážová skládaná z menších čtverečků. Ve středu jsou skla barevná složená do tvaru kříže. Okna prosvětlující ambity jsou kruhová. Kostel má světlé tony barev, svítí hladkou fasádou v okrovém tonu s bílými lizénovými rámy a bílým ostěním oken a dveří. Fasáda je členěna tak, že převážně každé okno je zakomponováno do jednoho svislého lizénového rámu. Omítka soklu je v tmavším šedém tonu.

Věž a hlavní průčelí

Věž kostela je pravoúhlá, předsunutá a tvoří hlavní průčelí kostela. Členěna je výraznými kordonovými římsami do několika nestejně vysokých pater. Věž kryje dvojité cibulové jádro s lucernou, makovicí a křížkem. Vysoká je 45 metrů. Naroží jsou ozdobena lizénami. Nejnížší patro věže sahá ke korunové římsce lodě. Vyšší patra a zvonice jsou provětrávané žaluziovými půlkruhovými okny. Kamenný obdélný portál tvoří pilastry překlenuté kládím nesoucím supraportou ve tvaru domovního štítu ozdobeného závitnicí. Portál je bíle natřený. Do ostění jsou vsazeny obdélné dveře ve vrcholu profilované trojitou vlnkou. V průčelních stěnách lodě jsou prázdné niky pro sochy světců. Za vstupním portálem je krátká klenutá podlažní se vstupem do lodě a na věž.

Střecha

Střecha je šikmá, sedlová, krytá šablonami. Na hřebeni presbytáře je sanktusová zvonice s cibulí a křížkem. Presbytář je zastřešen poloviční cibulovou bání přisedlou k střešnímu štítu. Tvary ozdobných střešních štítů jsou připomínkou raného baroka.

Lod' a presbytář

Vnitřní prostor lodě je: šíře 15,5 m a délka 19 m. Presbytář i loď jsou sklenuty valenou klenbou s výsečemi rámovanými plochými štukovanými žebry, ve vrcholech klenby jsou čtyřlístá štuková zrcadla. Klenbu podpírají čtyři mohutné pilíře zdobené pilastry ve vrcholech s profilovanými římsami a vlysy. Pilíře jsou současně oporou ambitu a empor umístěných v zadní i boční obvodové zdi lodě. Empory jsou rovněž zaklenuty valenou klenbou s výsečemi. Hudební kruchta je

Úpice

v patře empor. Nesena je dřevěným trámovým a chráněná balustrádovým zábradlím.

Vítězný oblouk je v zúženém prostoru dělicím presbytář od lodi. Po jeho levé straně je barokní kazatelna, vpravo krucifix. 14*). V bocích jsou postranní oltáře.

Presbytář je hluboký 7 m a široký 9 m. Hloubka polygonálního závěru činí 3,5m. Klenutý strop je vymalován obrazy evangelistů, událostí proměnění Páně a erby. Na stěnách jsou pilastry s ozdobnými hlavicemi. Po obvodu vede podokenní římsa. Vlevo je přístup do obdélné zákristie, vpravo do depozitáře. Nad oběma jsou v patře oratoře s obloukovými průrazy a balustrádou. Přístupné jsou ze spodních místností. Presbytář je bohatě prosvětlen pěti vysokými okny.

Inventář

Mobiliář kostela pochází většinou z první poloviny 18. století. Hlavní oltář je sloupový, portálový. Na oltáři a jeho portálech stojí sochy sv. Jana apoštola, sv. Rozálie, sv. Anny a sv. Prokopa. Obraz sv. Jakuba maloval Petr Brandl. Po stranách kněžiště jsou bohatě vyřezávané chórové lavice.

Při pozdějších výmalbách byla zrestaurována figurální malba stropu presbytáře zhotovená Fr. Kudrnovským z Prahy v roce 1931. V lodi visí v kasulových rámech původně oltářní obrazy – sv. Václav a sv. Florián od Ignáce Russe z Trutnova. Svatý Florián připomíná požár náměstí roku 1625. Kazatelna je od A. Seidla z Trutnova. Cínová křtitelnice s reliéfem a rytou figurální výzdobou je pozdně renesanční až raně barokní práce Martina Pelikána z roku 1665. Modřínové vyřezávané lavice zhotovili podle původních z roku 1625 úpičtí řemeslníci truhlář J. Kuťák a řezbář F. Kubíček v roce 1925.

Varhany kůru jsou dvoumanuálové, pneumatické. Původní barokní podoba se ztrácí pod několikaletými úpravami. Roku 1929 byly přestavěny firmou Rieger.

Za hlavním vchodem kostela je velká tepaná mříž od uměleckého kováře Z. Vítka ze Rtně. Cennou zvonařskou památkou je pozdně renesanční zvon "Svatý Jakub" se šestiramennou korunou. Zhotovil jej zvonař rudolfínské doby Martin Schretter z Hostinného roku 1675

Úpice

Úpice farní kostel sv. Jakuba Staršího, apoštola

